

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง สัถยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นการศึกษาวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสัถยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมรูปแบบการผลิตและรูปแบบการจำหน่าย กับสัถยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุดรดิตถ์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ เกษตรกรที่ผลิตไก่พื้นเมืองที่มีแม่ไก่ตั้งแต่ 10 ตัว ขึ้นไป จำนวน 102 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling Method) ได้ประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ 5 อำเภอ 10 ตำบล 18 หมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยนำไปสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำผลการสัมภาษณ์ไปศึกษาวิเคราะห์ผลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม รูปแบบการผลิตและรูปแบบการจำหน่าย ใช้สถิติ ค่าร้อยละ (Standard deviation) อธิบายด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ส่วนการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระ กับตัวแปรตาม ใช้การวิเคราะห์ค่าไคสแควร์ (Chi-Square Test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะส่วนบุคคล

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.4 เป็นเพศชาย ร้อยละ 21.6 เป็นเพศหญิง มีประสบการณ์การผลิตไก่พื้นเมือง ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.9 ระหว่าง 5-10 ปี รองลงมาร้อยละ 21.6 มีประสบการณ์การผลิตไก่พื้นเมืองมากกว่า 15 ปีขึ้นไป โดยเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การผลิตไก่พื้นเมืองต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 40 ปี และเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย 10.76 ปี ระดับการศึกษาของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ผลิตไก่พื้นเมือง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.4 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 12.7 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุด คือปริญญาตรี ระดับการศึกษาต่ำสุด ประถมศึกษาปีที่ 4

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 45.1 เลี้ยงไก่พื้นเมืองระหว่าง 31 – 60 ตัว รองลงมา ร้อยละ 23.5 เลี้ยงไก่พื้นเมืองระหว่าง 10 – 30 ตัว เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองต่ำสุด 15 ตัว และสูงสุด 400 ตัว และจำนวนไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ย 63.52 ตัว ส่วนรายได้จากการเกษตรนอกจากการผลิตไก่พื้นเมืองในรอบปีที่ผ่านมาของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.8 มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท ต่อปี รองลงมา ร้อยละ 21.6 มีรายได้ระหว่าง 30,001 – 50,000 บาท เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีรายได้จากการเกษตรนอกจากการผลิตไก่พื้นเมืองต่ำสุด 4,000 บาท สูงสุด 200,000 บาท และเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีรายได้นอกจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย 37,490.2 บาท ขนาดพื้นที่บริเวณบ้านของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการผลิตไก่พื้นเมือง ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.7 อยู่ระหว่าง 1 – 3 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 23.5 น้อยกว่า 1 ไร่ ขนาดพื้นที่บริเวณบ้านของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการผลิตไก่พื้นเมือง ต่ำสุด 1 งาน สูงสุด 17 ไร่ และขนาดพื้นที่บริเวณบ้านของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการผลิตไก่พื้นเมือง เฉลี่ย 2.37 ไร่ การติดต่อกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.4 อยู่ระหว่าง 1-3 ครั้ง ต่อสัปดาห์ รองลงมา ร้อยละ 7.8 อยู่ระหว่าง 4-6 ครั้ง การติดต่อกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเห็นการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างต่ำสุด คือ ไม่ได้ติดต่อกเลย สูงสุด 7 ครั้งต่อสัปดาห์ การติดต่อกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเห็นการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ย 1.97 ครั้งต่อสัปดาห์ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ด้านการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.5 ได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 41.2 ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ สำหรับความรู้ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลการผลิตไก่พื้นเมืองจากคะแนนเต็ม 20 คะแนน เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 59.8 ได้คะแนนวัดความรู้ในการผลิตไก่พื้นเมืองระหว่าง 12 - 15 คะแนน รองลงมา ร้อยละ 23.5 ได้คะแนนวัดความรู้ในการผลิตไก่พื้นเมืองมากกว่า 15 คะแนนขึ้นไป โดยที่เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ได้คะแนนวัดความรู้ในการผลิตไก่พื้นเมือง ต่ำสุด 7 คะแนน สูงสุด 19 คะแนน คะแนนวัดความรู้ในการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย 13.8 คะแนน ปรากฏว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างได้คะแนนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 46.1 จำนวน 47 ราย และได้คะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 53.9 จำนวน 55 ราย

2. ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการผลิตและรูปแบบการจำหน่าย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.3 เป็นไก่กลายพันธุ์ รองลงมาร้อยละ 9.8 เป็นไก่พันธุ์เหลืองหางขาว และร้อยละ 6.9 เป็นไก่พันธุ์ประดู่หางดำ

การคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.6 มีการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่มีลักษณะดี มีน้ำหนักมากไว้ทำพันธุ์ และร้อยละ 29.4 ไม่มีการคัดเลือกพันธุ์โดยปล่อยให้ผสมกันเองตามธรรมชาติ จำนวนไข่เฉลี่ยต่อชุดที่ฟักในไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 45.1 อยู่ระหว่าง 9 - 11 ฟองต่อแม่ต่อครั้ง รองลงมาร้อยละ 38.2 อยู่ระหว่าง 12 - 14 ฟองต่อแม่ต่อครั้ง จำนวนไข่เฉลี่ยต่อชุดที่ฟักของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างต่ำสุด 8 ฟอง สูงสุด 15 ฟอง และจำนวนไข่ต่อชุดที่ฟักเฉลี่ย 11.4 ฟอง

วิธีการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.4 ผลิตแบบปล่อย รองลงมาร้อยละ 18.6 ผลิตแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย อาหารที่ใช้เลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.5 ให้ข้าวเปลือกเป็นอาหาร รองลงมาร้อยละ 68.6 ให้ปลายข้าวเป็นอาหาร การให้อาหารไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 95.1 ให้อาหารไก่พื้นเมืองเป็นประจำทุกวัน เช้า-เย็น รองลงมาร้อยละ 4.9 ให้อาหารเป็นบางครั้ง วิธีการให้อาหารไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.7 ไปรยคามพื้นดินให้ไก่จิกกิน รองลงมาร้อยละ 33.3 ใส่ภาชนะให้ไก่จิกกิน การให้วิตามิน - แร่ธาตุแก่ไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.9 ไม่เคยให้วิตามิน - แร่ธาตุ และร้อยละ 45.1 เคยให้วิตามิน - แร่ธาตุแก่ไก่พื้นเมือง วิธีการให้น้ำไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 99.0 ใส่ภาชนะให้ไก่พื้นเมืองกิน และร้อยละ 1.0 ปล่อยให้ไก่พื้นเมืองหากินเองตามที่มีน้ำขังอยู่ทั่วไป

ลักษณะโรงเรือนที่ใช้ผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.8 มีโรงเรือนเป็นแบบหลังคาชั้นเดียวเพิงหมาแหงน รองลงมาร้อยละ 18.6 มีโรงเรือนเป็นแบบหลังคาเรือนชั้นเดียวกึ่งปล่อยลานเลี้ยงไก่ได้ สำหรับการได้รับคำแนะนำส่งเสริมการเลี้ยงไก่และการป้องกันโรคล่วงหน้าจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในรอบปีที่ผ่านมา ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.6 ไม่ได้รับคำแนะนำ และร้อยละ 31.4 ได้รับคำแนะนำ ส่วนโรคระบาดที่เกษตรกรรู้จักนั้น เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.2 รู้จักโรคคอหิวดำเม็ด-ไก่ รองลงมา ร้อยละ 82.4 รู้จักโรคหลอดลมอักเสบ (หวัดหน้าขาว) การทำวัคซีนป้องกันโรคระบาดของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 42.2 ทำวัคซีนป้องกันโรคระบาดเป็น

บางครั้ง รองลงมาร้อยละ 29.4 ไม่ได้ทำวัคซีนป้องกันโรคระบาด และร้อยละ 27.5 ทำวัคซีนป้องกันโรคระบาดอย่างสม่ำเสมอตามกำหนด ชนิดวัคซีนที่ป้องกันโรคในไก่พื้นเมืองเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.6 ทำวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล รองลงมาร้อยละ 29.4 ไม่ได้ทำวัคซีนป้องกันโรคด่างหน้า สถานที่ซื้อวัคซีนของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลพบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 38.2 ซื้อวัคซีนจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ รองลงมาร้อยละ 29.4 ไม่เคยซื้อวัคซีนป้องกันโรค วิธีการกำจัดไก่ตายโดยไม่ทราบสาเหตุ เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.2 โดยการนำไปฝัง รองลงมาร้อยละ 4.9 นำไปเป็นอาหาร การกำจัดพยาธิภายนอกในไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.0 กำจัดพยาธิภายนอกในไก่พื้นเมืองโดยทำเป็นบางครั้ง รองลงมาร้อยละ 26.5 ทำเป็นประจำ ส่วนการถ่ายพยาธิภายในไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.9 ไม่ได้ถ่ายพยาธิ รองลงมา ร้อยละ 32.4 ถ่ายพยาธิเป็นบางครั้ง

การเกิดโรคระบาดในไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.7 เกิดขึ้นเป็นบางครั้ง รองลงมาร้อยละ 28.4 เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี ส่วนวิธีแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดโรคระบาดกับไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 40.2 คัดไก่พื้นเมืองที่แสดงอาการป่วยออกไป รองลงมาร้อยละ 27.5 ให้อาบน้ำสมุนไพร การเกิดโรคระบาดกับไก่พื้นเมืองมากที่สุดของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.4 เกิดในฤดูฝน (มิถุนายน - ตุลาคม) และรองลงมา ร้อยละ 19.6 เกิดในฤดูร้อน (มีนาคม - พฤษภาคม)

รูปแบบการจำหน่ายไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.9 จำหน่ายโดยติดตามน้ำหนักตัวและ รองลงมาร้อยละ 46.1 จำหน่ายโดยขายเหมาเป็นตัว วิธีการจำหน่ายไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 94.1 จำหน่ายให้พ่อค้าที่มารับซื้อตามหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 4.9 จำหน่ายเป็นไก่มีชีวิตที่ตลาด และ ร้อยละ 1.0 จำหน่ายไปจำหน่ายเองที่ตลาด อายุของไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำหน่ายส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.8 จำหน่ายไก่พื้นเมืองอายุระหว่าง 4 - 6 เดือน รองลงมาร้อยละ 32.4 จำหน่ายระหว่างอายุ 7 - 9 เดือน อายุของไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรจำหน่ายต่ำที่สุด 3 เดือน สูงสุด 12 เดือน และอายุไก่พื้นเมืองที่เกษตรกร ส่วนใหญ่จำหน่ายเฉลี่ย 7 เดือน ราคาจำหน่ายไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 42.2 จำหน่ายอยู่ระหว่าง 46 - 50 บาท รองลงมาร้อยละ 28.4 จำหน่ายระหว่าง 40 - 45 บาท ราคาจำหน่ายไก่พื้นเมืองต่ำสุด 38 บาท สูงสุด 60 บาท ราคาจำหน่ายไก่พื้นเมืองเฉลี่ย 44 บาท จำนวนไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำหน่ายแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 57.8 จำหน่ายไก่พื้นเมืองแต่ละครั้งต่ำกว่า 10 ตัว รองลงมา ร้อยละ 34.3 จำหน่ายไก่พื้นเมืองอยู่ระหว่าง 10 - 15 ตัว จำนวนไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรจำหน่ายแต่ละครั้งต่ำสุด 2 ตัว สูงสุด 40 ตัว

แต่ละครั้งต่ำสุด 2 ตัว สูงสุด 40 ตัว และจำนวนไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรจำหน่ายแต่ละครั้ง เฉลี่ย 7.4 ตัว ส่วนฤดูกาลที่จำหน่ายไก่พื้นเมืองมากที่สุดของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 54.9 จำหน่ายในฤดูร้อน รองลงมาร้อยละ 45.1 คือฤดูหนาว เนื่องจากเป็นช่วงเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลสงกรานต์ ปีใหม่ และตรุษจีน ทำให้ผู้บริโภคมีความต้องการไก่พื้นเมืองมาก ฤดูกาลที่จำหน่ายไก่พื้นเมืองได้ราคาสูงสุดของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 45.1 คือฤดูร้อน รองลงมาร้อยละ 43.1 คือฤดูหนาว เนื่องจากเป็นช่วงเทศกาล ซึ่งเป็นที่ความต้องการของผู้บริโภคจำนวนมากส่งผลให้ไก่พื้นเมืองมีราคาสูง และฤดูกาลที่จำหน่ายไก่พื้นเมืองได้ราคาต่ำสุดของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 88.2 คือฤดูฝน เนื่องจากฤดูฝนมีอาหารโปรตีนสำหรับผู้บริโภคได้หลายชนิด เช่น กุ้ง ปลา ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความต้องการไก่พื้นเมืองลดลง ทำให้ไก่พื้นเมืองมีราคาต่ำ และร้อยละ 11.8 จำหน่ายไก่พื้นเมืองได้ราคาต่ำสุดในทุกฤดูกาล

รายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองในรอบปีที่ผ่านมาจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 33.4 อยู่ระหว่าง 1,000 - 2,000 บาท รองลงมาร้อยละ 25.5 มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองระหว่าง 2,001 - 3,000 บาท รายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองในรอบปีที่ผ่านมามีค่าต่ำสุด 100 บาท สูงสุด 10,500 บาท และรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองในรอบปีที่ผ่านมามีค่าเฉลี่ย 2,120.49 บาท

ศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง โดยพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย มีค่าเท่ากับ 2,120.49 บาท ปรากฏว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 57.8 (59 ราย) มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และร้อยละ 42.2 (43 ราย) มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองสูงกว่าค่าเฉลี่ย

3. ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุดรธานี โดยพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 นั้นมีอยู่ทั้งหมด 9 ปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. เพศมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

2. ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

3. จำนวนไก่ที่เลี้ยง มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

4. รายได้การเกษตรต่อปี มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

5. การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตไก่พื้นเมืองทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ส่วนการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตไก่พื้นเมืองทางนิตยสารการเกษตรมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

6. การคัดเลือกพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

7. รูปแบบการผลิตไก่พื้นเมือง มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

8. การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

9. รูปแบบการจำหน่าย มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัด อุตรดิตถ์

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และความต้องการในการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดอุตรดิตถ์ ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรค

1. พันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 73.5 มีปัญหาอุปสรรคด้านพันธุ์ไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเลี้ยงในปัจจุบันให้ผลผลิตต่ำ เจริญเติบโตช้า พ่อแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองที่เป็นสายพันธุ์ไก่ชนที่เป็นพันธุ์แท้ หายากมีราคาแพงและขาดความรู้วิธีการคัดเลือกพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์ที่ถูกต้อง
2. รูปแบบการผลิตไก่พื้นเมือง เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 40.2 มีปัญหาอุปสรรคด้านขาดความรู้และวิธีการผลิตไก่พื้นเมืองถูกต้องและเหมาะสม
3. อาหารและการให้อาหารไก่พื้นเมืองเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 16.7 ขาดความรู้การให้อาหารและวิตามิน - แร่ธาตุที่จำเป็นในไก่พื้นเมือง อาหารสำเร็จรูปสำหรับไก่พื้นเมืองมีราคาแพงและไม่มีจำหน่ายในท้องถิ่น
4. การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 94.1 ขาดความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมในการสุขาภิบาลที่ดี ขาดความรู้การอนุบาลลูกไก่พื้นเมืองในระยะแรก ๆ ขาดความรู้วิธีการทำโรงเรือนลักษณะที่ถูกต้อง และขาดความรู้วิธีการป้องกันและรักษาโรคไก่พื้นเมืองอย่างถูกวิธี
5. การเกิดโรคระบาดในไก่พื้นเมือง เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 21.6 ประสบปัญหาเมื่อเกิดโรคระบาดในไก่พื้นเมืองไม่ทราบจะไปปรึกษากับหน่วยงานใด ไม่เข้าใจการควบคุมป้องกันและรักษาโรคและขาดความรู้ในการควบคุม และรักษาโรคระบาดในไก่พื้นเมือง
6. รูปแบบการจำหน่ายไก่พื้นเมือง เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 21.6 ประสบปัญหาในช่วงฤดูฝน ราคาจำหน่ายไก่พื้นเมืองมีราคาถูก บางครั้งไม่มีพ่อค้ามารับซื้อและถูกกดราคา

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล

1. พันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างต้องการได้รับคำแนะนำ ตัวพันธุ์ไก่พื้นเมืองที่เป็นสายพันธุ์ไก่ชนที่มีลักษณะตรงตามสายพันธุ์ วิธีการคัดเลือกพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในท้องถิ่น
2. รูปแบบการผลิตไก่พื้นเมือง เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีศูนย์สาธิตการผลิตไก่พื้นเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกร ได้ศึกษาดูงานและนำมาปฏิบัติได้ในท้องถิ่นของตนเอง
3. อาหารและการให้อาหารไก่พื้นเมือง เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างต้องการคำแนะนำในการผลิตอาหารสำหรับไก่พื้นเมืองใช้เอง โดยใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น
4. การสุขภาพและการป้องกันโรค เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างต้องการฝึกอบรมและสาธิตการป้องกัน โรคระบาดล่วงหน้าในไก่พื้นเมืองอย่างถูกวิธี พร้อมทั้งจัดหาแหล่งวัคซีนได้สะดวกและรวดเร็วทันตามความต้องการ
5. การเกิดโรคระบาด เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างต้องการคำแนะนำการรักษาโรคไก่พื้นเมืองเบื้องต้น การใช้ยาละลายน้ำไก่พื้นเมือง การควบคุมโรคกรณีเกิดโรคระบาดขึ้นกับไก่พื้นเมือง
6. รูปแบบการจำหน่าย เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งตลาดนัดไก่พื้นเมืองขึ้นในท้องถิ่นอย่างน้อย 2 ครั้งต่อเดือน
7. ความต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยเหลือ เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้กรมปศุสัตว์ได้จัดฝึกอบรมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้กับเกษตรกรที่สนใจ อย่างน้อย 2 ครั้งต่อปี พร้อมทั้งจัดให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เข้ามาเยี่ยมชม เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองอย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และมีความต้องการในการจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง

การอภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 102 ราย เป็นเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 57.8 (59 ราย) และเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองสูงกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 42.2 (43 ราย)

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองต่ำกว่าค่าเฉลี่ย อาจเนื่องมาจาก เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจด้านการคัดเลือกพันธุ์

และการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมืองที่ถูกต้อง ส่งผลให้ได้ผลผลิตต่ำ ไก่พื้นเมืองเจริญเติบโตช้า ซึ่งสอดคล้องกับ สุชนและคณะ (2531 : 6 – 7, 38) กล่าวว่า พันธุ์ไก่พื้นเมือง ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ไม่ว่าจะ เป็นไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ไก่ชน หรือสายพันธุ์อื่นในภาคเหนือ ปัจจุบันจะมีขนาดเล็กและมีแนวโน้มว่าจะมีขนาดเล็กลงไปเรื่อยๆ สาเหตุสำคัญที่เกิดปัญหาเช่นนี้ เนื่องมาจากเกษตรกรขาดการเอาใจใส่ดูแลปล่อยให้มีการผสมเลือดชิดกันเป็นเวลาหลายชั่ว มีการนำไก่ตัวโต ๆ ออกขาย ในขณะที่ไก่ที่เหลือนี้นั้นขนาดเล็กจะเก็บไว้ทำพันธุ์ บางครั้งพ่อพันธุ์มีอายุมากเกินไป และบางครั้งครีวเรือนมีการใช้พ่อไก่แจ่มฝูง โดยปล่อยให้ไก่ที่มีทั้งหมดเลี้ยงปนกันแบบรวมฝูง การที่ไก่ในฝูงมีการผสมกันเองไม่ว่าเป็นพี่ผสมน้อง ลูกผสมพ่อแม่ จะทำให้เกิดสายเลือดชิดขึ้น ในทางวิชาการถือว่ามิทั้งประโยชน์และโทษ แต่ถ้าเป็นการผสมเลือดชิดโดยไม่ตั้งใจ ส่วนใหญ่เป็นโทษมากกว่า คือ ลักษณะไม่ดีต่าง ๆ เริ่มแสดงออก ขนาดตัวไก่จะเล็กลงเรื่อย ๆ ความต้านทานโรค อัตราการอยู่รอดน้อยลงเรื่อย ๆ อันเป็นสาเหตุทำให้เกิดการตายเพิ่มขึ้น และยังสอดคล้องกับ ภานรินทร์ (2541) ได้ศึกษาความต้องการเทคโนโลยีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยนำไก่พื้นเมืองจากหมู่บ้านอื่นมาผสมพันธุ์กับไก่ที่เลี้ยงไว้ เพื่อเป็นการปรับปรุงพันธุ์ ซึ่งระยะยาวมีผลทำให้ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงไว้ให้ผลผลิตต่ำลง เนื่องจากไก่ที่เลี้ยงไว้ในฝูงมีการผสมเลือดชิด

ด้านรูปแบบการผลิตไก่พื้นเมือง เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองต่ำกว่าค่าเฉลี่ย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจ และวิธีการผลิตไก่พื้นเมืองที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของตนเอง ทำให้เกษตรกรได้ผลผลิตต่ำ ส่งผลให้มีรายได้จากการผลิตไก่พื้นเมืองต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับภานรินทร์ (2541) พบว่า เกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่เลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ส่วนกลางคืนปล่อยให้นอนตามต้นไม้ การเลี้ยงไก่ปนกันหมดไม่ได้แยกเป็นไก่เล็ก ไก่รุ่น ไก่ใหญ่ ไก่จึงแย่งอาหารกันกิน ไก่ตัวเล็กไม่สามารถหาอาหารได้ทันไก่ตัวโตกว่าส่งผลให้ตัวเล็กเจริญเติบโตช้า

ด้านอาหารและการให้อาหารในการผลิตไก่พื้นเมือง เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองต่ำกว่าค่าเฉลี่ย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรขาดความรู้การให้อาหารและวิตามิน - แร่ธาตุที่จำเป็นในไก่พื้นเมือง หรืออาจเนื่องจากอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพง และไม่มีจำหน่ายในท้องถิ่น ทำให้ได้ผลผลิตต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับ สุชนและคณะ (2531 : 9) กล่าวว่าปกติเกษตรกรแทบไม่ได้ให้อาหารแก่ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงเลย นอกจากบางครั้งมีการโปรยข้าวเปลือก หรือข้าวโพดให้บ้าง ถ้าเป็นช่วงฤดูฝนไก่จะมีอาหารค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากได้รับทั้งหญ้า และแมลงเป็นปริมาณมาก ซึ่งอาหารทั้งสองชนิดนี้เป็นแหล่งของวิตามิน และ โปรตีน

ที่สำคัญตามธรรมชาติ สำหรับฤดูเก็บเกี่ยวไถ่ไม่มีโอกาส ได้รับเศษอาหารที่ตกหล่น ส่วนฤดูร้อนมักประสบปัญหาการขาดแคลนอาหารธรรมชาติ และยังคงคล้อยตามภานรินทร์ (2541) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ข้าวเปลือกเป็นอาหารเลี้ยงไก่พื้นเมืองมากที่สุด เพราะหาได้ง่ายในท้องถิ่น ในขณะที่อาหารสำเร็จรูป เกษตรกรส่วนใหญ่ให้อาหารไก่โดยการไปรยตามพื้นดิน โดยให้อาหารไก่ในเวลาเช้าเพียงครั้งเดียวมากที่สุด จากนั้นจึงปล่อยให้ไก่หากินเองตามธรรมชาติ การให้น้ำไก่พื้นเมือง เกษตรกรปล่อยให้ไก่กินน้ำที่ขังอยู่ตามแอ่งน้ำทั่วไป ไม่ได้ใส่น้ำในภาชนะทิ้งไว้ให้ไก่กิน และไม่เคยใส่ยาปฏิชีวนะลงในน้ำให้ไก่กิน จึงส่งผลให้เกษตรกรประสบปัญหาไก่ตายมากที่สุด เพราะไถ่มีโอกาสรับเชื้อโรคที่ปนเปื้อนมากับน้ำ

สำหรับด้านการสุขภาพและการป้องกันโรค เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองต่ำกว่าค่าเฉลี่ย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจ และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการสุขภาพที่ดี เช่น ขาดความรู้วิธีการสร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่ ลักษณะที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับสุพจน์ (2542 : 16 - 19) ได้กล่าวว่า โรงเรือนนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นสถานที่ที่เลี้ยงไก่ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งนำไปจำหน่าย ดังนั้นการออกแบบโรงเรือนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และราคาไม่แพง จะทำให้ไก่อยู่ได้อย่างสบาย มีการเจริญเติบโตตามปกติ ให้ผลผลิตดี และสร้างผลกำไรให้แก่ผู้เลี้ยงได้เป็นอย่างดี ลักษณะของโรงเรือนมีอยู่หลายแบบจะเลือกสร้างแบบใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ความยากง่าย ทุน และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ส่วนการป้องกันโรค เกษตรกรอาจขาดความรู้วิธีการป้องกัน การรักษาโรค การกำจัดพยาธิภายนอก ได้แก่ หมัด ไร เห่าไก่ การกำจัดพยาธิภายใน ได้แก่ พยาธิตัวแบน พยาธิตัวกลม และพยาธิเส้นด้าย อย่างถูกวิธี และขาดการแนะนำส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในการป้องกันโรค ทำให้เกษตรกรมีผลผลิตต่ำ ส่งผลต่อรายได้จากการผลิตไก่พื้นเมืองต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับสายงาน ศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2529) ได้ศึกษาการใช้วัคซีนรวมทุกสามเดือนในไก่พื้นเมือง พบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อจำหน่าย จะให้ความสนใจในการทำวัคซีนป้องกันโรคมก แต่เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อบริโภคในครัวเรือนจะให้ความสนใจในการทำวัคซีนป้องกันโรคน้อย และจะให้ความสนใจเป็นพิเศษในการทำวัคซีนป้องกันโรค เฉพาะในช่วงที่เกิดโรคระบาด และยังคงคล้อยตามภานรินทร์ (2541) พบว่า ในปีที่ผ่านมาไม่เคยมีเจ้าหน้าที่มาแนะนำการให้วัคซีนป้องกันโรค และชนิดของโรคในไก่พื้นเมือง จึงเป็นสาเหตุให้การป้องกันโรคและการรักษาโรคที่ระบาด ในไถ่เป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยให้วัคซีนป้องกันโรคเลย ดังนั้นจึงไม่เคยซื้อหรือได้วัคซีน ตลอดจนไม่รู้จักวิธีการเก็บรักษาวัคซีน ความต้องการใช้วัคซีนป้องกันโรค และยารักษาโรคในไก่พื้นเมืองมีความต้องการสูง เพราะในปีหนึ่ง ๆ ไถ่พื้นเมือง

ที่เกษตรกรเลี้ยงไว้ในครัวเรือนตายจำนวนมาก บางครัวเรือนพบว่า ไก่พื้นเมืองตายแบบยกเล้า บางครั้งเกษตรกรไม่ทราบสาเหตุของโรคที่ทำให้ไก่ตาย ดังนั้นเกษตรกรจึงมีความต้องการฝึกอบรมเรื่องการใช้วัคซีนป้องกันโรค และยารักษาโรคเพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติกับไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงไว้ในครัวเรือน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทิฆัมพร (2542) ได้ศึกษาความสำเร็จของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริมในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่พบว่า เกษตรกรจะทำวัคซีนป้องกันโรค บ้าง ไม่ทำบ้าง รองลงมาคือไม่ทำเลย และมีบางส่วนที่ทำวัคซีนป้องกันโรคอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้เกษตรกรมีความสำเร็จจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริมน้อย

ด้านรูปแบบการจำหน่าย เกษตรกรที่มีรายได้สุทธิจากผลิตไก่พื้นเมืองต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอาจมีสาเหตุมาจากเกษตรกรประสบปัญหาาราคาไก่ตกต่ำในช่วงฤดูฝน ระหว่างเดือน พฤษภาคม - กันยายน ทั้งนี้เนื่องจากในฤดูฝนมีอาหารโปรตีนให้ผู้บริโภคได้เลือกหลายชนิด ทำให้ปริมาณความต้องการบริโภคไก่พื้นเมืองลดลง และพ่อค้าที่มารับซื้อไก่พื้นเมืองตามหมู่บ้าน ให้ราคาไก่พื้นเมืองต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายไก่พื้นเมืองต่ำตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับภานิตและชีพ (2539) กล่าวว่า พ่อค้าคนกลางจะเป็นผู้รวบรวมไก่จากเกษตรกรตามแหล่งที่เลี้ยง เพื่อนำมาขายให้กับพ่อค้าแม่ค้าปลีก ซึ่งราคาขายมักกำหนดโดยพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อจากเกษตรกร โดยในฤดูฝนจะซบเซากว่าฤดูอื่น เนื่องจากปริมาณไก่ออกมามาก ในฤดูร้อนและฤดูหนาวจะมีเทศกาลมาก แต่ปริมาณไก่น้อย จึงได้ราคาดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเกียงไกรและคณะ (2541 : 28 - 32) กล่าวว่า ตลาดไก่พื้นเมืองในปัจจุบันเกษตรกรนิยมนำไก่พื้นเมืองมาจำหน่ายนอกหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ทั้งในรูปของการขายโดยตรงกับผู้บริโภคหรือผ่านพ่อค้าคนกลาง ราคาที่ขายจะต่างกันไปตามฤดูกาล โดยฤดูร้อนกับฤดูหนาว ไก่จะมีราคาสูงกว่าฤดูฝน ช่วงที่ไก่อายุต่ำ คือช่วงเทศกาลกินเจ เพราะจะขายได้น้อย ช่วงที่ได้ราคาสูงสุดคือ เทศกาลตรุษจีน

สำหรับเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองสูงกว่าค่าเฉลี่ย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีความรู้ความสามารถในด้านการคัดเลือกพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์ โดยการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองที่มีขนาดตัวโต น้ำหนักมาก ให้ไข่ดก เลี้ยงลูกดี เลี้ยงลูกรอดมาก และลูกไก่โตเร็วไว้เป็นพ่อแม่พันธุ์ ด้านรูปแบบการผลิต เกษตรกรมีความรู้ความสามารถในการเลือกวิธีการผลิตที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของตนเอง เพื่อลดต้นทุนในการผลิต ด้านอาหารและการให้อาหารไก่พื้นเมือง เกษตรกรมีความรู้ความสามารถในการนำผลผลิตทางการเกษตรที่ตนเองผลิตได้นำมาใช้ประโยชน์โดยการนำมาเป็นอาหารไก่พื้นเมือง เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ข้าวเปลือก ปลายข้าว ข้าวโพด เป็นต้น อีกทั้งยังมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตไก่พื้นเมืองร่วมกับการ

เลี้ยงสัตว์อื่น ในลักษณะการทำกรเกษตรแบบผสมผสาน มีการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่น การผลิตไก่พื้นเมืองร่วมกับการเลี้ยงสุกร โดยไม่จำเป็นต้องให้อาหารไก่พื้นเมือง เนื่องจากไก่พื้นเมืองจะกินอาหารที่เหลือจากการเลี้ยงสุกร หรือสุกรทำคอกหล่นไว้ ซึ่งเป็นอาหารที่มีคุณภาพ และเป็นการนำสิ่ง ที่คิดว่าไม่มีประโยชน์มาเป็นประโยชน์ได้อีกวิธีหนึ่ง

นอกจากนี้เกษตรกรยังรู้จักการให้วิตามิน - แร่ธาตุ ละลายน้ำหรือผสมกับอาหาร ให้ไก่กิน ซึ่งจะช่วยให้ไก่พื้นเมืองมีอัตราการเจริญเติบโตสูงขึ้น และเป็นการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งสอดคล้องกับสวัสดิ์และวีระชัย (2528) ได้ศึกษา การเจริญเติบโตของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงดูในหมู่บ้าน แบบเกษตรกรทั่วไป แต่ให้อาหารเสริมเข้าเส้น ในฤดูแล้งพบว่า ไก่พื้นเมืองมีอัตราการเจริญเติบโต วันละ 9 - 10 กรัม และต้องการอาหารโปรตีน ร้อยละ 10 การให้อาหารไก่พื้นเมืองแบบชาวบ้าน แล้วเสริมด้วยสารผสมล่วงหน้า (Vitamin - Mineral Premix) ลงไป ก็เป็นการเพียงพอแก่ความต้องการของไก่พื้นเมือง และสามารถลดค่าใช้จ่ายในการผลิตไก่พื้นเมืองลงได้

ด้านการสุขภาพและการป้องกันโรค เกษตรกรอาจจะมีความรู้ความสามารถในด้านการสุขภาพที่ดี เช่น การเลือกใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น นำมาสร้างโรคเรื้อนสำหรับไก่ รู้จักการคัดแยกไก่ป่วยออกจากฝูง การกำจัดไก่พื้นเมืองที่ตายโดยไม่ทราบสาเหตุ โดยการนำไปฝัง มีการกำจัดพยาธิภายนอกและภายใน มีความรู้ในการทำวัคซีนป้องกันโรค ซึ่งช่วยลดอัตราการตายของไก่พื้นเมืองด้วยโรคระบาด ทำให้เกษตรกรมีไก่พื้นเมืองจำนวนมากและสามารถจำหน่ายเป็นรายได้

การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง โดยพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ยที่สำคัญมี 9 ปัจจัย คือ

1. เพศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง โดยพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรกลุ่มที่มีรายได้สุทธิสูงกว่าค่าเฉลี่ยหรือกลุ่มที่มีรายได้สุทธิต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมสังคมชนบท ขนบธรรมเนียมของเกษตรกร ที่ผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุดรธานี จะเป็นหน้าที่ของผู้ชาย ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ส่วนผู้หญิงจะทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน คอยให้ความช่วยเหลือในกรณีที่ผู้ชายไม่มีเวลาในการดูแลจัดการด้านต่าง ๆ ในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งสอดคล้องกับ ภานรินทร์ (2541) ศึกษาไว้ คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่จะ

เป็นเพศชาย และยังคงคล้องกับนราทัศน์ (2544) ศึกษาไว้คือ เกษตรกรผู้ผลิตไก่ลูกผสมพื้นเมือง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

2. ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง โดยพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรกลุ่มที่มีรายได้สุทธิสูงกว่าค่าเฉลี่ย เป็นเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ระดับมัธยมศึกษา อาจเนื่องจากเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา มีความรู้ความสามารถในการผลิตไก่พื้นเมืองสูง ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตไก่พื้นเมืองสูง

3. จำนวนไก่ที่เลี้ยง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง โดยพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรที่มีจำนวนไก่ที่เลี้ยงมาก เป็นเกษตรกรกลุ่มที่มีรายได้สุทธิสูงกว่าค่าเฉลี่ย และเกษตรกรที่มีจำนวนไก่ที่เลี้ยงน้อย เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิต่ำกว่าค่าเฉลี่ย อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรที่มีไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงไว้จำนวนมาก เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการผลิตไก่พื้นเมืองสูง ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายไก่พื้นเมืองสูง ส่วนเกษตรกรที่มีไก่พื้นเมืองเลี้ยงไว้ น้อย อาจเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการผลิตไก่พื้นเมืองต่ำ ส่งผลให้มีรายได้จากการจำหน่ายไก่พื้นเมืองต่ำ

4. รายได้การเกษตรต่อปี เป็นปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง โดยพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ยจากการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีรายได้การเกษตรต่อปีสูงเป็นเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองสูงกว่าค่าเฉลี่ย อาจอธิบายได้ว่าเกษตรกรที่มีรายได้การเกษตรต่อปีสูง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการผลิตไก่พื้นเมืองสูง เนื่องจากมีเงินทุนมาขยายการค้าเนินกิจกรรมคั่นการผลิตไก่พื้นเมืองมากขึ้น เช่น การจัดหาพ่อแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองที่ให้ผลผลิตสูง มีเงินทุนในการซื้ออาหารไก่ที่มีคุณภาพมาใช้ในการผลิตไก่พื้นเมือง รวมทั้งมีการสุขภาพและการป้องกันโรคที่ดี ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตไก่พื้นเมืองสูง

5. การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับไก่พื้นเมืองทางโทรทัศน์และนิตยสารเกษตร เป็นปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง โดยพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ได้รับข่าวสารจากนิตยสารเกษตร เป็นเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองสูงกว่าค่าเฉลี่ย อาจอธิบายได้ว่าเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารจากนิตยสารเกษตร เป็นผู้ที่มีความรู้ที่ได้จากการศึกษาจากนิตยสารเกษตร ไปปฏิบัติในการผลิตไก่พื้นเมืองของตนเอง ซึ่งนิตยสารการเกษตรเป็นแหล่งความรู้ ข้อมูล ด้านการผลิตไก่พื้นเมือง

ที่เกษตรกรอ่านแล้วเข้าใจง่าย สามารถนำไปปรับใช้กับท้องถิ่นของตนเอง ส่งผลให้เกษตรกรมีผลผลิตสูง สามารถจำหน่ายเป็นรายได้สูง

6. การคัดเลือกพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง โดยพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีการคัดเลือกพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง เป็นเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองสูงกว่าค่าเฉลี่ย แสดงว่าเกษตรกรที่มีความสนใจและให้ความสำคัญกับการคัดเลือกพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง โดยการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองที่มีลักษณะดี มีน้ำหนักมาก ไข่ดก เลี้ยงลูกเก่ง เลี้ยงลูกรอดมากไว้ทำพันธุ์ จะส่งผลให้เกษตรกรมีไก่ พื้นเมืองจำนวนมากขึ้น สามารถจำหน่ายเป็นรายได้สูง ซึ่งสอดคล้องกับสุพจน์ (2542) ได้กล่าวไว้ว่า การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองที่ดีไว้ทำพันธุ์จะช่วยให้ไก่ในฝูงมีขนาดตัวโต ให้ไข่ดก เลี้ยงลูกดี เลี้ยงลูกรอดมาก และลูกโตเร็ว ส่งผลให้ผู้เลี้ยงไก่ได้รับผลตอบแทนสูง และ เกียงไกรและคณะ (2541) ได้ศึกษาไว้คือ การปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง สำหรับเกษตรกรในชนบทซึ่งมีแม่ไก่เฉลี่ย 3 - 5 ตัวต่อครอบครัวนั้น การคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมืองน่าจะเป็นวิธีที่ได้ผลดีและเหมาะสมกับเกษตรกร นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ ทิพย์พร (2542) ที่ศึกษาไว้ คือ เกษตรกรที่มีการคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมือง จะประสบความสำเร็จมากกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยคัดเลือกพันธุ์ไก่ การคัดเลือกพันธุ์ เกษตรกรควรใช้พ่อแม่พันธุ์ ที่เป็นสายพันธุ์ไก่ชน ซึ่งมีข้อดีคือ ให้ทั้งน้ำเชื้อและชนเก่ง อีกทั้งยัง ทนทานต่อโรคและพยาธิได้ดี ซึ่งไก่ที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์แล้ว สามารถให้ผลผลิตที่ดีกว่าไก่ พื้นเมืองที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์ ภายใต้สภาพการให้อาหารและการเลี้ยงดูในระดับหมู่บ้าน

7. รูปแบบการผลิตไก่พื้นเมือง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง โดยพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีรูปแบบการผลิตไก่พื้นเมืองแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย มีแนวโน้มเป็นเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองสูงกว่าค่าเฉลี่ย อาจเนื่องจากการผลิตไก่พื้นเมืองแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยเป็นวิธีที่จะช่วยลดการสูญเสียจากการเกิดโรคระบาดของไก่พื้นเมือง สามารถเลี้ยงได้ทั้งไก่ที่มีขนาดเล็ก และไก่ที่มีขนาดใหญ่ มีการลงทุนน้อย ทั้งยังสามารถควบคุมและป้องกันโรคได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้เกษตรกรมีจำนวนไก่พื้นเมืองเพิ่มมากขึ้น สามารถจำหน่ายเป็นรายได้สูง

8. การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค เป็นปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีการสุขาภิบาลและการป้องกันโรคที่ดี มีแนวโน้มเป็นเกษตรกรที่มีรายได้

สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ยสูง ซึ่งเป็นเกษตรกรที่มีความสนใจและให้ความสำคัญของการทำวัคซีนป้องกันโรคคางทูมในไก่พื้นเมืองอาจเป็นเพราะว่าการทำวัคซีนป้องกันโรคคางทูมจะช่วยลดอัตราการตายของไก่พื้นเมือง ด้วยโรคระบาดทำให้เกษตรกรมีไก่พื้นเมืองจำนวนมากและสามารถจำหน่ายเป็นรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เชิดชัย (2531) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การใช้วัคซีนป้องกันโรคระบาดไก่พื้นเมืองนั้น สามารถลดอัตราการตายของไก่พื้นเมืองลงได้มาก และยังสอดคล้องกับ ไชยา (2541) กล่าวว่าในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ผู้เลี้ยงควรยึดหลักการป้องกันโรคระบาดไว้ก่อน เพราะการป้องกันโรคเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ให้ถูกต้องเหมาะสมและยังสอดคล้องกับสายงานสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2529) ได้ศึกษาไว้คือ เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อจำหน่ายจะให้ความสนใจในการทำวัคซีนป้องกันโรคน้อย แต่เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อบริโภคในครัวเรือนจะให้ความสนใจในการทำวัคซีนป้องกันโรคน้อย เกษตรกรจะให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ ในการทำวัคซีนป้องกันโรคเฉพาะในช่วงที่เกิดโรคระบาดขึ้น

9. รูปแบบการจำหน่าย เป็นปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรที่จำหน่ายไก่พื้นเมือง โดยนำไปจำหน่ายเองที่ตลาด เป็นเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองสูงกว่าค่าเฉลี่ย อาจเนื่องมาจากว่า การนำไก่พื้นเมืองไปจำหน่ายเองที่ตลาดเป็นการจำหน่ายจากผู้ผลิตกับผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งไม่ได้ผ่านพ่อค้าคนกลาง ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตไก่พื้นเมืองสูง

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะข้อคิดเห็นอันจะเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพในการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี และเป็นแนวทางประกอบสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมการผลิตไก่พื้นเมืองแก่เกษตรกรเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตไก่พื้นเมืองทางโทรทัศน์และนิตยสารเกษตร เป็นปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ย เพราะฉะนั้นในการเพิ่มศักยภาพการผลิตไก่พื้นเมืองให้แก่เกษตรกร หน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องพัฒนาข่าวสารให้มีความเข้าใจง่าย โดยจัดทำเป็นสารคดีหรือข่าวเกษตรกรเพื่อนำไปเผยแพร่ให้กับเกษตรกรทางโทรทัศน์ให้มากยิ่งขึ้น

อีกทั้งยังต้องจัดทำเอกสารเผยแพร่ในลักษณะที่เป็นคู่มือสำหรับเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งเป็นเอกสารเผยแพร่ความรู้ทางด้านวิชาการให้กับเกษตรกรที่สนใจ อ่านแล้วเข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

2. เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยการให้ความรู้ทางด้านวิชาการและการฝึกปฏิบัติอย่างถูกต้อง และเหมาะสมในเรื่องการคัดเลือกพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ รูปแบบการเลี้ยงไก่พื้นเมือง อาหารและการให้อาหาร ไก่พื้นเมือง การสุขภาพและการป้องกันโรคต่าง ๆ การควบคุมโรคระบาดในไก่พื้นเมืองและรูปแบบการจำหน่ายไก่พื้นเมือง เพื่อให้เกษตรกรได้มีความรู้ความสามารถ นำไปปฏิบัติ จนประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3. เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรแนะนำและให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรให้มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองขึ้นเพื่อเสริมสร้างให้เกษตรกร ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารทางการผลิตไก่พื้นเมือง

4. เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ผลิตไก่พื้นเมือง ได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งตลาดนัดไก่พื้นเมืองขึ้นในท้องถิ่นซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีสถานที่จำหน่าย ไก่พื้นเมืองที่แน่นอนเป็นสถานที่ระหว่างผู้ผลิตไก่พื้นเมืองกับพ่อค้าหรือผู้บริโภค ได้มาพบกัน โดยตรงซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรผู้ผลิตไก่พื้นเมืองได้จำหน่ายไก่พื้นเมืองให้ได้ราคายุติธรรม และราคาสูงขึ้น โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งจะเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่แล้ว และเกษตรกรที่สนใจได้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านการผลิตไก่พื้นเมืองให้มีศักยภาพสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุดรธานีจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการขยายขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะในท้องที่จังหวัดอุดรธานีเท่านั้น
2. ควรมีการศึกษาการเพิ่มศักยภาพการผลิตไก่พื้นเมือง ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่จะทำให้ได้ผลผลิตจากการผลิตไก่พื้นเมืองเพิ่มขึ้น
3. ควรมีการศึกษาวិจัยว่า การเลี้ยงไก่พื้นเมืองจะเป็นกิจกรรมหนึ่งในระบบการเกษตรผสมผสานได้อย่างไรที่จะเสริมหรือ เกื้อกูลกับการทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การเลี้ยงไก่พื้นเมืองรวมกับการเลี้ยงสุกร หรือการเลี้ยงไก่พื้นเมืองรวมกับการเลี้ยงปลา